

JUSSKURS FOR KOMMUNALT BARNEVERN

Barnevernstjenestens undersøkelse

Advokat: Tore Roald Riedl

Vinter 2021/2022

Bufdir

Ulike faser i en barnevernssak

Meldingsfase – bvl. § 4-2

Undersøkelsesfase – bvl. § 4-3

Tiltaksfase – bvl. Kap. 4

Retts- og faglig utvikling

EMD/HR/Nasjonale
tilsyn

Kompetanseheving
(Kurs i regi av BUFDIR)

Ny barnevernlov

Kursets formål

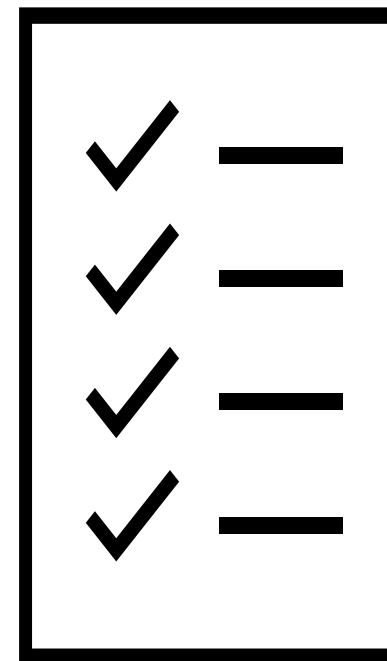
- ✓ Barneverntjenestens arbeid med undersøkelser medfører arbeidsoppgaver der det er sentralt å **unngå svikt**. Svikt kan både føre til unødvendige alvorlige konsekvenser for enkeltindivider og at særlig utsatte barn ikke får riktig hjelp til riktig tid.
- ✓ Barnevernstjenesten **utøver inngripende myndighetsutøvelse** og har ansvar for å bidra til å opplyse situasjoner der barn og unge er særlig utsatt.
- ✓ Barneverntjenestens «informasjonsmonopol» står i en særstilling i samfunnet.
- ✓ Barnevernet er avhengig av å **ha tillit og et godt omdømme** for å kunne nå fram til barn og foreldre som har behov for hjelp.
- ✓ Link til «Fra bekymring til beslutning» - NTNU 2019
<https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005048>

” Det må stilles strenge krav til god saksbehandling og forståelse av grunnleggende forvaltningsprinsipper i barnevernet ”

Hva skal vi gjennom på dette kurset?

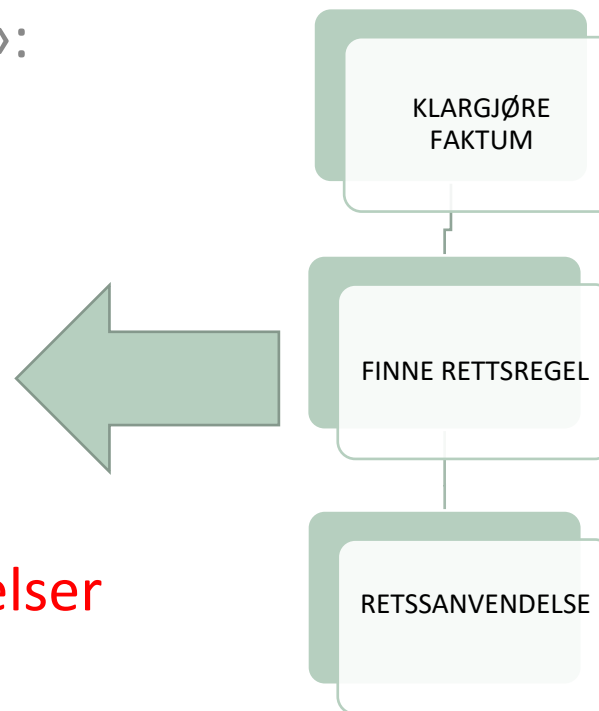
1. Litt om bruk av rettsregler
2. Overordnede rettslige rammer
3. Nasjonale rettslige rammer
4. Tre grunnleggende forvaltningsrettslige prinsipper
5. Særlige hensyn på barnevernfeltet
6. Barnevernstjenestens undersøkelse
 - Planlegging av undersøkelse
 - Hva skal undersøkes
 - Hvem skal undersøkelsen rette seg mot
 - Iverksetting av hjelpetiltak i undersøkelsesfasen
 - Hvilken kommune skal undersøke?
 - Undersøkelsesaktiviteter
 - Undersøkelser der foreldrene ikke samarbeider
 - Familier som flytter til ny kommune etter at barnevernstjenesten har åpnet undersøkelse
 - Politibistand
 - Avslutning av undersøkelsen

1. Rettsanvendelse

Finne rettsregler- rettskilder i «trinnhøyde»:

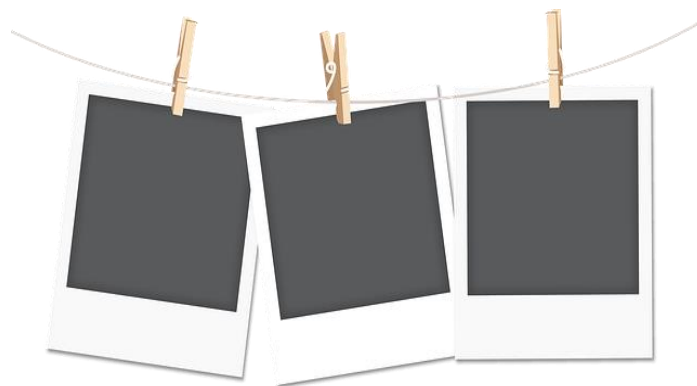
- Menneskerettigheter (EMD-praksis)
- Grunnlov
- Lov
- Forskrift
- Forarbeider
- Rettspraksis
- Forvaltningspraksis
tilsynsrapporter/veiledere/**rundskriv/uttalelser**
- Juridisk teori
- «Reelle hensyn»

2. Overordnet regelverk som er relevant for undersøkelsesfasen - oversikt

Menneskerettslige forpliktelser

- FNs barnekonvensjon
- EMK
- Grunnloven
- Føringer fra EMD og Høyesterett

FNs barnekonvensjon

- > Artikkel 2 forbud mot diskriminering
- > Artikkel 3 barnets beste
- > Artikkel 6 retten til liv, overlevelse og utvikling
- > Artikkel 8 beskyttelse av identitet
- > Artikkel 12 barnets rett til medvirkning
- > Artikkel 30 beskyttelse kultur, religion osv.

EMK og Høyesterettspraksis

> EMK

Artikkel 8 rett til privat- og familieliv

> Sentrale dommer fra Høyesterett

HR-2021-661-S

HR-2020-662-S

HR-2020-663-S

EMK artikkel 8

1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.
2. Det skal ikke skje noe inngrep fra offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i **samsvar med loven** og er **nødvendig i et demokratisk samfunn**, av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlig trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å **beskytte helse eller moral**, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.

Norsk rett - Grunnloven

> § 104 Barnets rettigheter

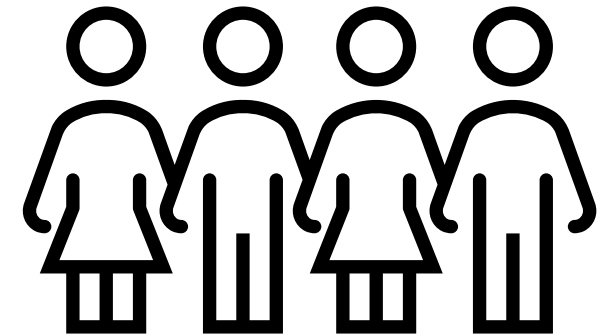
Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling.

Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Barn har rett til vern om sin personlige integritet. Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie.

> § 113 Legalitetsprinsippet

Myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov.

Legalitetsprinsippet

- Grunnloven § 113: Myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov.
- Barnevernloven gir myndighetene adgang til å foreta store inngrep i borgernes privatsfære, som er vernet av Grunnloven og EMK
- Dette stiller store krav til saksbehandlingen i alle ledd – den må ivareta rettssikkerheten til både barn og familier, og skal sikre at de vedtakene som fattes er riktige
- Ansatte i barnevernstjenesten utøver makt på vegne av samfunnet
- Makten utøves overfor noen av samfunnets svakeste

3. Nasjonale lover som er særlig relevant for undersøkelsesfasen - oversikt

- > **Forvaltningsloven**
- > **Barnevernloven**
- > **Barneloven**

Forvaltningsloven

- > § 2 Partsstatus
- > §§ 6-10 Habilitet
- > **§ 11 Veiledningsplikt**
- > § 13 Taushetsplikt
- > § 16 Forhåndsvarsling
- > **§ 17 Utredningsplikt**
- > **§ 18 Partsinnsyn**
- > § 19 Unntak fra innsyn
- > Kapittel 5 Regler om vedtak

Barnevernloven

- > § 4-2 om meldinger
- > § 4-3 om undersøkelse
- > § 1-1 formålsbestemmelsen

(...) å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid..

Formålsbestemmelsen er viktig for barnevernstjenestens saksbehandling fordi den gir retning for barnevernstjenestens prioriteringer generelt og for tolkningen av de enkelte bestemmelser (Ot.prop. nr. 44 (1991-92) s. 16).

Ny barnevernlov § 2-2

- > Selve undersøkelsen blir nå rammet inn av en «rettslig standard». En form for utdyping av det generelle forsvarlighetskravet i loven. Det nye regelverket vil føre til at ansatte i barnevernstjenesten unektelig blir mer lik helsepersonell i andre tjenester.
- > Fra lovtekstens tredje ledd:

*Barneverntjenesten skal undersøke barnets **helhetlige** omsorgssituasjon og behov. Undersøkelsen skal gjennomføres **systematisk og grundig nok** til å kunne avgjøre om det er nødvendig å iverksette tiltak etter loven (...) Barneverntjenesten skal lage en **plan** for undersøkelsen.*

Ny barnevernlov § 12-6

- Barneverntjenesten kan utsette mulighet for innsyn for sakens parter i **undersøkelsen**.
- Innsyn kan videre unntas dersom innsyn vil **utsette barnet eller andre for fare eller skade**.

Barneloven

Regulerer kun forholdet mellom foreldrene og barnet

- > § 30 Foreldreansvar
- > § 36 Fast bosted
- > § 43 Samvær
- > § 43 a Beskytta tilsyn
- > § 47 Rett til opplysninger om barnet
- > § 61 a Domstolene kan innhente opplysninger fra barneverntjenesten

4. Tre grunnleggende generelle forvaltningsprinsipper

- ✓ Kontradiksjon/medvirkning
- ✓ Dokumentasjonsplikt
- ✓ Forsvarlig avgjørelsesgrunnlag

Kontradiksjon – verdien av forskjellige synspunkter

Forutsetninger

- forvaltningen nedtegner/dokumenterer fortløpende under saksbehandlingen
- partene får fremlagt sakens dokumenter og sentral informasjon
- Partenes rett til innsyn er en vesentlig forutsetning for kontradiksjon.
- Kontradiksjon gjelder også partenes rett til å bli gjort kjent med opplysninger barnevernstjenesten innhenter fra andre instanser i undersøkelsen.
- Medvirkning – bvl. §§ 1-6 og 1-7

Hvorfor viktig?

- Hvordan praktiseres kontradiksjon?
 - Fremgangsmåtenes betydning for videre samarbeid
- Involveres barn? Kontradiksjon er ikke bare en rett foreldrene har

Dokumentasjonsplikt og krav til forsvarlig avgjørelsesgrunnlag

➤ Plikten til å dokumentere

- Barneverntjenesten har en plikt til fortløpende å dokumentere (skrive ned) sentrale vurderinger og relevante opplysninger i saken

Hvorfor?

- Synligjør hva tjenestene har gjort og hvorfor det er gjort.
- Sikrer den enkeltes rettssikkerhet
- Gjør det mulig å overprøve tjenestenes vurderinger og beslutninger
- Bidrar til å sikre kvalitet og kontinuitet.

Hvordan undersøkelsen gjennomføres og dokumenteres får betydning for om en sak kan sies å bygge på et tilstrekkelig og oppdatert beslutningsgrunnlag.

Ny barnevernlov § 12-4

Fra lovteksten:

*(...) Journalen skal inneholde alle **vesentlige faktiske opplysninger** og **barnevernfaglige vurderinger** som barnevernet bygger sin saksbehandling på og som kan ha **betydning for de beslutninger og vedtak** som skal treffes.*

Forsvarlig avgjørelsesgrunnlag

En sentral forutsetning for at rettssikkerheten til barn og foreldre skal kunne ivaretas på en god måte, er at det foreligger et **forsvarlig** avgjørelsesgrunnlag i sakene, og at begrunnelsene som gis for vedtak viser **hvilke opplysninger og hensyn** som er vektlagt.

REF:

Norsk HR-2020-661-S

«(...) vedtak etter barnevernloven må bygge på et tilstrekkelig og oppdatert beslutningsgrunnlag, inneholde en balansert og tilstrekkelig bred avveining og ha tilfredsstillende begrunnelse.»

5. Grunnleggende prinsipper i barnevernsretten

- normer som det er enighet om over tid, på tvers av skiftende rettsordninger og samfunnsforhold
- betydning for barnevernstjenestens saksbehandling
- skal tillegges vekt ved tolkningen av regelverket

Grunnleggende prinsipper i barnevernsretten

- > Barnets beste
- > Barn og foreldres rett til medvirkning
- > Minste inngreps prinsipp
- > Det biologiske prinsipp
- > Retten til familieliv (..og privatliv)
- > Hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn
- > Forsvarlighet

Barnevernstjenestens undersøkelse

Barnevernloven § 4-3

«dersom det er **rimelig grunn til å anta** at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak»

6. Barnevernstjenestens undersøkelse

- **Undersøkelsesrett og undersøkelsesplikt**
- «tjenesteforsømmelse» å ikke undersøke

- **Formålet med undersøkelsen**
- Beskyttelse for barnet vs. privatlivets fred (Skal ikke undersøke holdbarhet av melding)

Menneskerettslige prinsipper av betydning for barnevernstjenestens undersøkelser

- Undersøkelsen skal **gi grunnlag for å avgjøre** om det er nødvendig å iverksette barnevernstiltak for å ivareta barnets rett til omsorg og beskyttelse
- Et inngrep i **privat-** og familieliv, men tillatt fordi
 - lovhjemmel
 - har et relevant formål
 - må anses nødvendig i et demokratisk samfunn (**forholdsmessighet, minste inngrep**)
- **Vid skjønnsmargin** ved gjennomføring av undersøkelse, men kravet til forholdsmessighet begrenser handlingsrommet

Meldinger til barneverntjenesten – bvl. § 4-2

- > Barneverntjenesten skal **snarest**, og senest innen **en uke**, gjennomgå innkomne meldinger og vurdere om meldingen skal følges opp med undersøkelser etter [§ 4-3](#).
- > Dersom barneverntjenesten **henlegger** meldingen uten undersøkelse, skal dette **begrunnes skriftlig**. Begrunnelsen skal inneholde faglige vurderinger. Henleggelse av åpenbart grunnløse meldinger trenger ikke å begrunnes.

Tilbakemelding til melder – barnevernloven § 6-7 a

Etter mottatt melding

- til **alle** som har meldt
- innen tre uker etter at meldingen kom inn

Hvis meldingen kommer fra **offentlig melder**, eller personer med yrkesmessig taushetsplikt

- skal det samtidig opplyses om det er åpnet undersøkelsessak eller om meldingen er henlagt

Tilbakemelding skal også gis i de tilfellene henvendelsen defineres som tilleggsopplysninger i sak

Barneverntjenesten kan unnlate å gi tilbakemelding til melder der meldingen er "åpenbart grunnløs" eller der "andre særlige hensyn" taler mot å gi slik tilbakemelding

Etter gjennomført undersøkelse-tilbakemelding til offentlig melder, eller personer med yrkesmessig taushetsplikt

- opplysninger om at saken er **henlagt** eller at barnevernet **følger opp** saken videre
- Om tiltakene - hvis det vurderes som nødvendig at melder får kjennskap til disse av hensyn til sin videre oppfølging av barnet

Informasjon om **hvorfor** en undersøkelse er henlagt

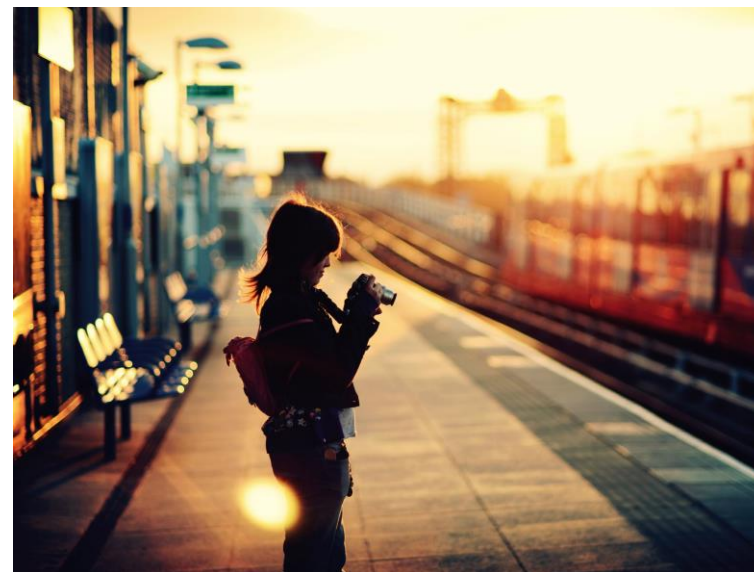
- > Barnevernloven § 6-7 tredje ledd
 - hvis det nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver ovenfor det enkelte barn,

Hvilken kommune skal gjennomføre undersøkelsen?

Barnevernloven § 8-1 Oppholdsprinsippet

*Barnevernstjenesten skal yte tjenester og tiltak etter denne loven til alle som **oppholder** seg i kommunen, uavhengig av årsak.*

Familier som flytter til ny kommune etter at barnevernstjenesten har åpnet undersøkelse

- Barnevernstjenesten må straks kontakte barnevernstjenesten i den kommunen der barnet oppholder seg. Bekymringsmeldingen videreformidles
- Ny kommune må vurdere om det skal åpnes en undersøkelse
- Kommunene må samarbeide til det beste for barnet

Utenlandsreise under undersøkelsen - bvl § 1-2

- > For barn som har vanlig bosted i riket, men som oppholder seg i en annen stat, gjelder [§§ 4-12](#) og [4-24](#).
- > For barn som oppholder seg i riket, men som har vanlig bosted i en annen stat, gjelder [§§ 4-4](#), [4-6](#), [4-7](#), [4-9](#), [4-10](#), [4-11](#), [4-25](#), [4-26](#) og [4-29](#).
- > Hvis man har gjennomført tilstrekkelig utredning kan det å fremmes sak for nemnda være aktuelt (§ 4-12 og § 4-24). Ikke noe krav at saken er fremmet før de private parter forlater landet, så lenge livet i Norge utgjør familiens «livssentrum».

Oppstart av undersøkelsen

- **Hvem er sakens parter, fvl. § § 2 og 12**
- **Hvem skal undersøkelsen rette seg mot**
 - Foreldre
 - Andre omsorgspersoner
- **Undersøkelsen må settes raskt i gang, bvl. § 4-3 («snarest undersøke forholdet»)**
 - 19 dager før første undersøkelsesaktivitet er for lenge
- **Plan for undersøkelsen**

Planlegging av undersøkelsen

Plan for undersøkelsen

- Hva bør med i planen
 - Opplysninger fra **tidligere barnevernssak**
 - Særlig om familiens boforhold og økonomiske situasjon
 - **Barnets helhetlige** situasjon og behov
(Barnets utvikling/foreldrenes omsorg/nettverk/miljø – Kunnskapsmodellen «Barnets behov i sentrum»)
 - Fokus på barnets **helse** i undersøkelsen
(<https://www.helsedirektoratet.no/pakkeforlop/barnevern-kartlegging-og-utredning-av-psykisk-helse-og-rus-hos-barn-og-unge>)

Andre vurderinger i planleggingen av undersøkelsen

- Vurdering av om det skal åpnes undersøkelse på **søsk**
- Undersøkelsesplikt selv om **andre instanser** har kontakt med familien
- Iverksetting av **hjelpetiltak i undersøkelsesfasen**

Krav til undersøkelsens innhold og omfang - avveining

- **Utredningsplikt** – fvl. § 17, bvl. § 1-4, EMK art. 8
så godt opplyst som mulig (alvorlighet/kompleksitet/hastepreg)
- **Forsvarlighetskravet** – bvl. § 1-4, EMK art. 8
Hvor omfattende den behøver å være, avhenger av de konkrete omstendighetene i saken, bl.a. momenter som alvorlighet, kompleksitet og hvor mye saken haster
- **Minste inngreps prinsipp** - § 4-3 (2), EMK art. 8
- **Hensynet til barnets beste** – bvl. § 4-1, Grl. 104, EMK art. 8, FN artikkel 3
- HUSK NY LOV: «Helhetlig, systematisk og grundig»

Undersøkellesaktiviteter

- Ikke regulert i loven hva en undersøkelse konkret skal inneholde
- Må være **grundig nok** til å kunne avgjøre om det er nødvendig med tiltak etter barnevernloven, og hvilke tiltak det eventuelt er behov for
 - Konkret vurdering i hver enkelt sak
 - Minste inngreps prinsipp
 - viktig at alternative forklaringer og hypoteser undersøkes når det er grunn til dette
- Viktig at hensynet til privatlivets fred ikke fører til at saken ikke blir tilstrekkelig undersøkt og dermed hindrer at barn får nødvendig hjelp fra barnevernstjenesten

Samtaler med foreldre og barn

Samtaler med foreldrene

- Første undersøkelsesaktivitet?
 - Innhold i 1. gangs samtalen

Samtaler med barnet

- Kontaktetablering med barnet
- Hvor langt strekker barnevernets plikt til å snakke med barnet
- Planlegging og gjennomføring av samtalen
- Samtaler **uten foreldre til stede**
- <https://www.bufdir.no/Bibliotek/RettsdataStartPage/Rettsdata/?grid=gBUFDIRz2D2020z2E07z2E01>
- Adgang for barnet til å ha med seg noen i samtaler
- <https://www.bufdir.no/Bibliotek/RettsdataStartPage/Rettsdata/?grid=gBUFDIRz2D2020z2E05z2E27>

FNs Komité for barnets rettigheter no. 12 til artikkel 12 (barns rett til å bli hørt)

Særlig III, pkt. 2

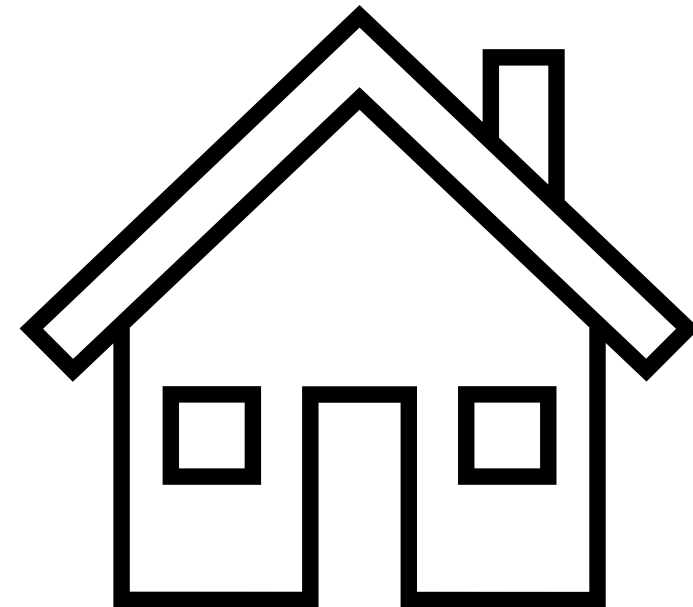
om hvilke tiltak som anbefales for å gjennomføre høring av barn.

Hjemmebesøk og observasjon

Formål

- **observere samspillet** i familien i **naturlige omgivelser** og/eller
- å **observere barnets boforhold**
- kan også brukes som **arena for samtaler**

- Hjemmebesøk vil ofte være en viktig us-aktivitet
- Barneverntjenesten kan kreve å få gjennomføre hjemmebesøk, men..
- Anmeldt eller uanmeldt
- Politibistand
- Ett eller flere besøk?
- Rett til å ha med vitne?

Pålegg om å bringe barnet til medisinsk undersøkelse

➤ Vilkår

- foreligger mistanke om at barnet blir **mishandlet** eller utsatt for andre **alvorlige overgrep** i hjemmet
- Kortvarig undersøkelse
- Pålegget kan bare rettes mot barnets foresatte (men dette endres i ny lov)

Innhenting av opplysninger

➤ Opplysninger fra offentlige instanser

- Opplysninger innhentes basert på samtykke
- Opplysninger etter pålegg

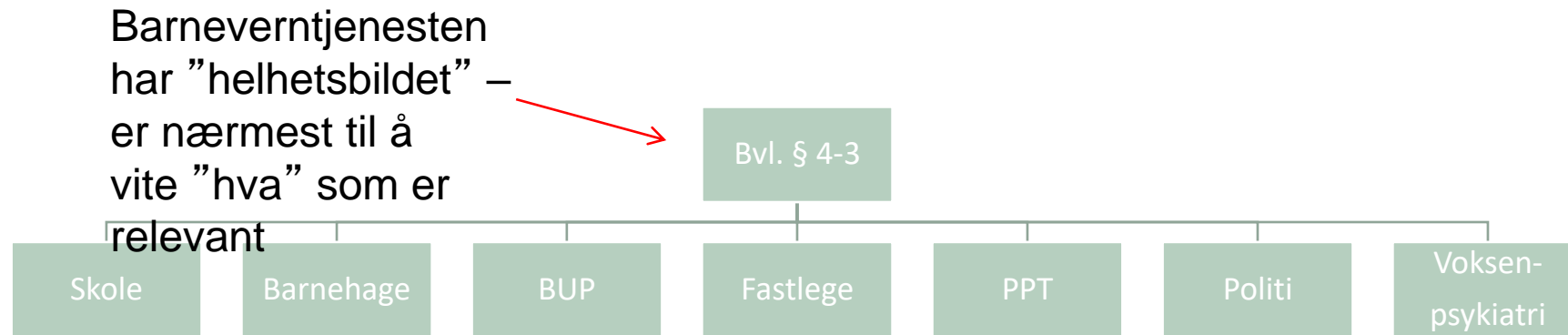

➤ Opplysninger fra privatpersoner

➤ Tidligere barnevernssak i annen kommune

➤ Bruk av sakkyndige

Innhenting av opplysninger

De ulike fagfelt og personell fortolker opplysningsplikten fra sitt eget ståsted – må utvise forsiktighet i forhold til å "konkludere" når det gjelder sakens helhet.

Særlig om undersøkelse av barn i alder 0-6 år

Bvl 4-3 7. ledd - ny regel fra 1. januar 2022

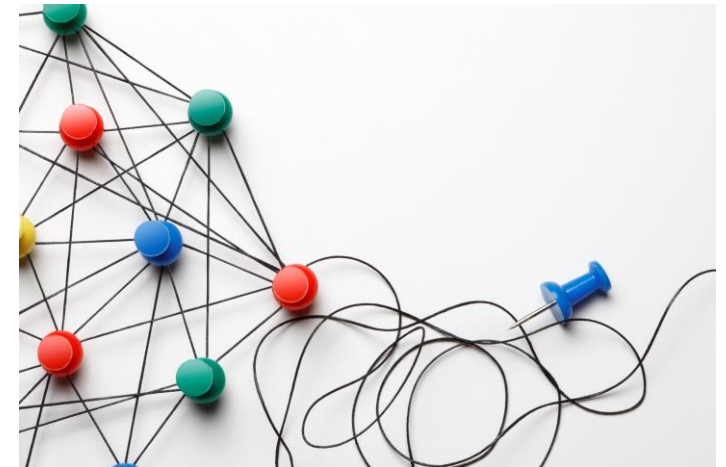
*Når det er nødvendig for å avklare om vilkårene for omsorgsovertakelse av barn i alderen 0 til 6 år er oppfylt, kan barnevernstjenesten ved **samtykke** vedta utredning av barnets omsorgssituasjon i senter for foreldre og barn.[Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder så langt de passer for utredning som nevnt i § 2-3 tredje ledd bokstav a].*

- Vilkår for døgnutredning
- Samtykke til utredning på senter og foreldre og barn
- Barnevernstjenesten må treffe vedtak
- Tilbud om utredning fra Bufetat før vedtak
- Foreldre som ikke omfattes av utredninger må ikke samtykke

Særlig om undersøkelser der foreldrene ikke samarbeider

Barnevernloven oppstiller strenge krav til at en barnevernsak rent faktisk blir undersøkt

- Utfordring å få opplyst saken tilstrekkelig
- Muligheter
 - Innkallinger/varsler
 - Uanmeldte hjemmebesøk
 - Innhente opplysninger fra andre instanser?
 - Snakke med barnet?
 - Samarbeid med andre instanser
 - Politibistand?
- Barnevernstjenestens arbeid/forsøk må dokumenteres

Politibistand

- Vilkår for bruk av politibistand (de mest alvorlige sakene SO/vold/kidnappingsfare)
- Gjennomføringen av politibistand (ikke overlat alt til politiet)
- Samarbeid med politiet
- Dokumentasjonskrav ved bruk av politibistand (synliggjør hvorfor og hvorfor ikke)

Frist for å gjennomføre undersøkelser

- En undersøkelse skal gjennomføres **snarest**, og skal **avsluttes senest i løpet av tre måneder**, eller seks måneder i særlige tilfeller
 - Fristens utgangspunkt?
 - Fristen avbrytes når?
- Når kan barnevernstjenesten utvide undersøkelsesfristen?
«særlige tilfeller» - Det må være behov for særlig omfattende og tidkrevende undersøkelser som ikke lar seg gjennomføre innen tre måneder
- Forhold knyttet til barnevernstjenesten, som for eksempel stor saksmengde, ferieavvikling, sykdom med videre, vil ikke være en gyldig begrunnelse for en utvidet frist
- Barnevernstjenesten må selv ta stilling til om det foreligger særlige tilfeller som gjør det berettiget å benytte inntil seks måneder
 - Vurderingen må dokumenteres
 - Barn og foreldre skal informeres om utvidelsen av fristen og årsaken til dette.

Avslutning av undersøkelsen

- En undersøkelse kan ha flere utfall;
 - **Saken henlegges**
 - ikke særlig behov for tiltak fra barnevernet
 - bekymring/barnet har særlig behov for tiltak, men ikke samtykke
 - **Familien får tilbud om hjelpetiltak**
 - **Det fremmes forslag om pålagte hjelpetiltak for fylkesnemnda**
 - **Det fremmes forslag om omsorgsovertakelse eller atferdstiltak for fylkesnemnda**

Ny barnevernlov § 2-5

> Bestemmelsen definerer når en undersøkelse er å anse som avsluttet:

- *vedtatt å henlegge saken*
- *vedtatt å henlegge saken med mulighet for ny undersøkelse (inntil 6 mnd etter henleggelsen)*
- *vedtatt å iverksette tiltak*
- *eller sendt begjæring om tiltak til nemnda*

Dette er vel i og for seg ikke noe nytt, men gir igjen en presisering av en del av forsvarlighetskravet i loven.

Statsforvalteren kommer til å være opptatt av dette ved gjennomgang av saker/tilsyn.

Flere undersøkelser i samme familie

Barnevernstjenesten kan gjennomføre flere undersøkelser i en familie

- Ny melding

Planlagt gjenåpning

- Tidligere undersøkelse henlagt med bekymring
- Vilkår for å henlegge med bekymring (foreldre samtykker ikke i foreslåtte tiltak)

Krav om vurdering og analyse ved avslutning av undersøkelsen

- Faglig oppsummerende **vurdering** og **analyse** av om undersøkelsen gir grunnlag for å iverksette tiltak eller om undersøkelsen skal henlegges
- Vurderingen må **dokumenteres**

